

Skala Cashel

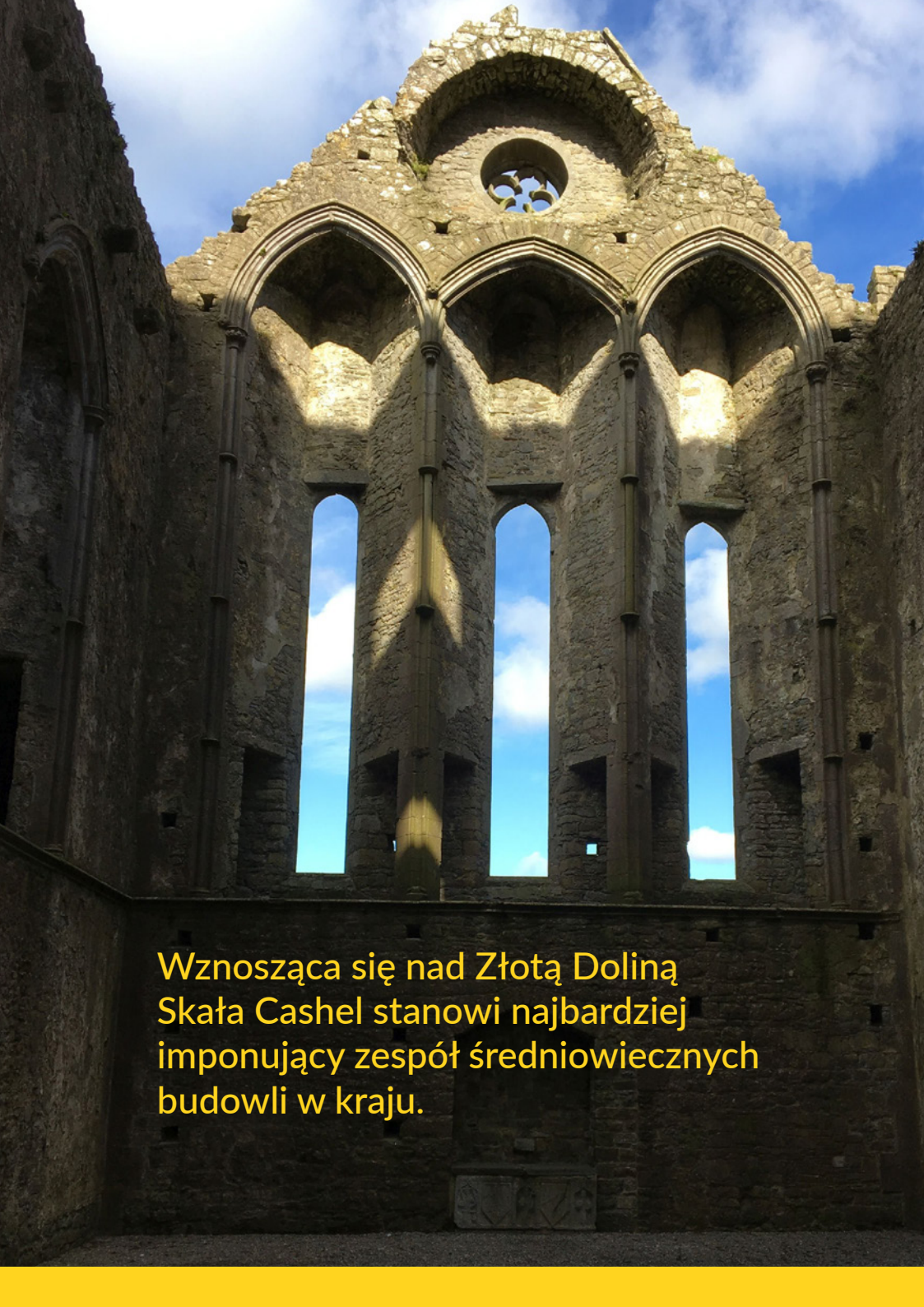
Królowa irlandzkich zabytków

OPW

Oidhreacht Éireann
Heritage Ireland

Wznosząca się nad Złotą Doliną
Skała Cashel stanowi najbardziej
imponujący zespół średniowiecznych
budowli w kraju.

Po raz pierwszy zyskała na znaczeniu jako ośrodek władzy pod koniec IV lub na początku V wieku n.e., kiedy to linia dynastii Eóganacht objęła władzę królewską w Munsterze. Jeden z królów, Conall Corc, uważany jest za założyciela królestwa Cashel.

Wedle tradycji to w Cashel św. Patryk udzielał chrztów wnukom Conalla Corca. Podczas chrztu ostro zakończony pastorał świętego przekuł stopę króla Óengusa mac Nad Froícha. Óengus, przekonany, że jest to element ceremonii, cierpiął w milczeniu. Niezwykłą cechą panujących w Cashel było to, że wielu wywodzących się stąd królów było także duchownymi.

Pod koniec X wieku królowie z rodu Dál Cais skupieni wokół Killaloe w Hrabstwie Clare pozbawili Eóganachtów panowania w Cashel. Brian Boru z rodu Dál Cais objął po swoim bracie tron jako król Cashel w roku 978. Został pierwszym królem Munsteru, któremu udało się zostać arcykrólem Irlandii, i zginął w bitwie pod Clontarf w 1014 r.

W 1101 roku prawnuk Briana Boru, Muircheartach Ua Briain, przekazał Skatę Cashel kościołowi. Tym mistrzowskim posunięciem wzmocnił swoją pozycję reformatora kościoła i jednocześnie pozbawił swoich starych wrogów Eóganachtów ich wielowiekowej królewskiej siedziby. Skata Cashel została centrum diecezji Cashel i rozrastała się w kolejnych stuleciach.

W Cashel miał znajdować się dość duży kościół lub katedra krótko po 1101 roku, a na pewno przed 1111 rokiem. Nie zachowały się żadne ślady tej dawnej budowli. Prawdopodobnie znajdowała się w miejscu wschodniej części prezbiterium katedry z XIII wieku.

W latach 1127 a 1134 Cormac Mac Cárthaigh, król Desmond, wybudował piękną Kaplicę Cormaca.

Nie zachowały się żadne dokumenty dotyczące budowy XIII-wiecznej Katedry św. Patryka, a datowanie tego budynku opiera się wyłącznie na cechach architektonicznych.

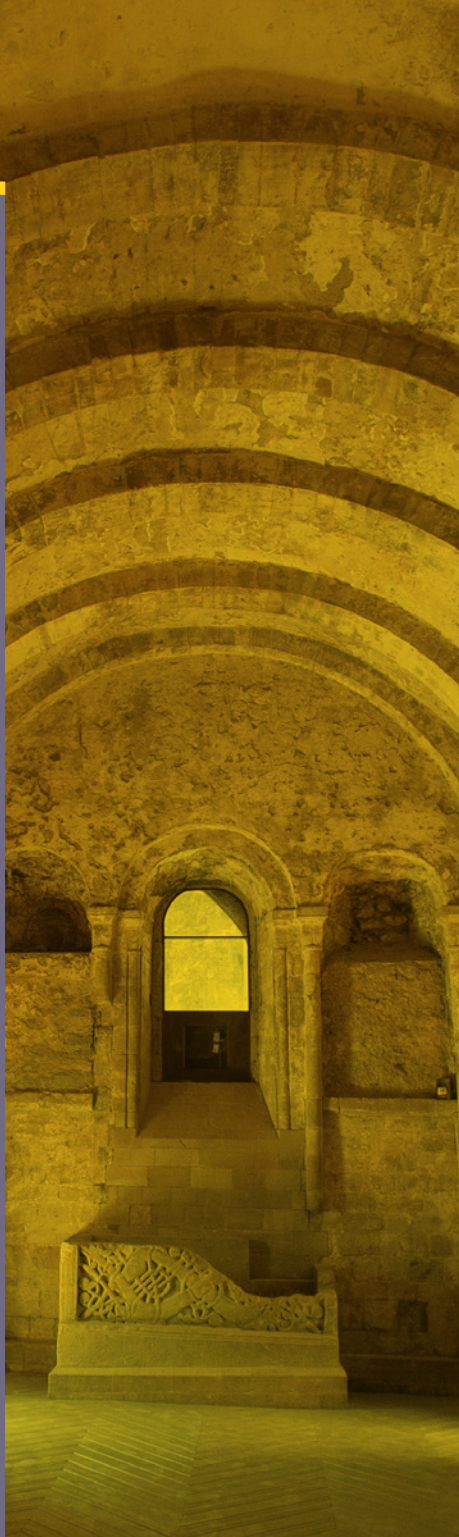
Arcybiskup Richard O'Hedian (1406–1440) przekazał grunty Kantorom i wybudował dla nich na Skale salę mieszkalną.

Skała była wciąż wykorzystywana przez Kościół protestancki Irlandii aż do 1749 roku, kiedy to miejsce to zostało opuszczone.

Stara katedra na Skale pozostawała częściowo zadaszona, ale stopniowo popadała w ruinę. Do roku 1848 zapadł się dach będący częścią wieży mieszkalnej.

W 1869 roku Kościół protestancki Irlandii stracił status kościoła państwowego, a Skała Cashel została przekazana pod opiekę państwa. Rządowa agencja Office of Public Works otrzymała zadanie opieki nad zabytkami narodowymi, a Skała Cashel była pierwszym zabytkiem, w którym przeprowadzono prace w latach 1874–1876.

W 1975 roku odremontowano dach Sali Kantorów. W latach 80. XX w. na wschód od niej odkryto i odrestaurowano dormitorium Kantorów. Niedawno zakończył się długotrwały proces renowacji Kaplicy Cormaca.

Okragła wieża

Okragła wieża jest najstarszym zachowanym budynkiem na Skale i może pochodzić w przybliżeniu z 1101 roku, gdy miejsce to zostało przekazane kościołowi.

Okragłe wieże były wolno stojącymi dzwoniczami, wybudowanymi pomiędzy końcem wieku X a połową wieku XII, i w swoim kształcie oraz formie są unikalne dla Irlandii.

Okragła wieża w Cashel (wysokość 28 m) stanowi szczególnie piękny przykład i zachowała się w całości, łącznie ze stożkowym kamiennym dachem. Jej brama znajduje się znacznie powyżej poziomu ziemi, co jest charakterystyczne dla okragłych wież. Pierwotnie wieża miała drewniane podłogi połączone drabinami. Pośrednie kondygnacje są oświetlane przez liczne małe okienka. Ostatnia kondygnacja, w której znajdowały się dzwony, ma cztery okna z trójkątnymi nadprożami, rozmieszczone w równych odstępach.

Powszechnie uważano, że okragłe wieże budowano w celach obronnych w okresie najazdów wikingów na Irlandię. Są to jednak słabe konstrukcje obronne, ponieważ mają tylko jedno wejście i łatwo je podpalić.

W 1965 roku w wieżę uderzył piorun, powodując powstanie dużej dziury, która została naprawiona przez Office of Public Works.

Krzyż św. Patryka

Pomiędzy Salą Kantorów i katedrą znajduje się replika XII-wiecznego krzyża św. Patryka. Teraz oryginalny krzyż można zobaczyć w dolnej części Sali Kantorów.

Krzyż wyróżnia się spośród innych irlandzkich krzyży tym, że nie ma okręgu u góry. Krzyż ten jest ozdobiony rzeźbami w stylu łańskim i prawdopodobnie odzwierciedla wpływy europejskie z początku XII wieku.

Krzyż posiadał dodatkowe podpory po obu stronach trzonu, ale zachowała się tylko jedna z nich. Można to również interpretować jako element kompozycyjny służący do wyeksponowania postaci przedstawionych na krzyżu. Z jednej strony widnieje postać ukrzyżowanego Chrystusa odzianego w długą szatę, a z drugiej – duchownego.

Cokół pierwotnie był bogato zdobiony, a na jego północnej ścianie prawdopodobnie widniało przedstawienie Minotaura w labiryncie.

Kaplica Cormaca

Jest to jeden z najpiękniejszych, najlepiej zachowanych i najwcześniejszych kościołów romańskich w Irlandii.

Budynek składa się z nawy i prezbiterium oraz dwóch wież – na wschodnim końcu północnej i południowej ściany nawy. W północnej i południowej ścianie nawy znajdują się bramy. Do nietypowych elementów należą pasy z cegły i ślepe arkady na ścianach wewnętrznych i zewnętrznych.

Nad obydwooma łukowymi wejściami z archiwoltą na tympanonie (kamiennym wypełnieniu wewnętrznej półokrągłej części łuku) wyrzeźbiono zwierzę. Na południowym tympanonie prawdopodobnie znajduje się wół, a na północnym mały centaur (pół człowiek, pół koń) w hełmie typu normańskiego polujący z łukiem na olbrzymiego lwa. Teraz wejście jest otoczone przez ściany katedry, ale pierwotnie północne wejście wychodziło na otwartą przestrzeń.

Wewnątrz niewielkie drzwi w południowej ścianie nawy prowadzą do spiralnych schodów wewnątrz wieży, które umożliwiają dostęp do pomieszczeń powyżej. Większe i bardziej zdobione drzwi w północnej ścianie prowadzą do pomieszczenia na parterze wieży północnej. Mogła to być niewielka dodatkowa kaplica lub relikwiarz.

Bogato zdobiony kamienny sarkofag stojący w zachodniej części nawy wykazuje silne wpływy stylu

skandynawskich urn. Na zniszczonej przedniej płycie wykutego z jednego bloku kamienia sarkofagu wyrzeźbiono splecione bestie i węże; uważa się, że jest to sarkofag Tadga Mac Cárthaigha, brata Cormaca. Jest to jeden z zaledwie 17 zidentyfikowanych sarkofagów w Irlandii i najstarszy zachowany egzemplarz. Pochodzi mniej więcej z tego samego okresu co kaplica, ale w 1875 roku został przeniesiony z XIII-wiecznej katedry.

Zagadkową cechą charakterystyczną kaplicy jest to, że prezbiterium nie znajduje się w pozycji centralnej w stosunku do nawy.

Łuk prezbiterium, składający się z czterech rzędów, zawiera misternie wyrzeźbione kolumny i kapitele. Rząd drugi z zewnątrz charakteryzuje niezwykła seria kamiennych głów na kolumnach i na łuku. Ludzkie twarze przeplatają się z jeszcze bardziej dziwnymi, groteskowymi postaciami. Te groteskowe głowy można znaleźć w całej kaplicy, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz; stanowią one połączenie cech zwierzęcych i ludzkich. Nie jest jasne, co autorzy mieli na myśli. Na łuku zachowała się znaczna część oryginalnych malowideł dekoracyjnych z XII wieku.

Sufit prezbiterium podzielony jest na cztery trójkątne pola. Na wszystkich zachowały się ślady malowideł freskowych, prawdopodobnie przedstawiających historię Trzech Króli z opowieści o dzieciństwie Chrystusa zawartej w Nowym

Testamencie. Zachowane w znacznym stopniu malowidło, znajdujące się na południowej ścianie, ukazuje część sceny przedstawiającej chrzest Chrystusa. W całym prezbiterium można dostrzec inne postacie z aureolami.

W latach 1986–1997 przeprowadzono prace konserwatorskie fresków. Warstwy późnośredniowiecznej, zwapniałej wapiennej farby zostały usunięte za pomocą skalpeli. W roku 2009 rozpoczęto prace konserwatorskie obejmujące cały budynek, które trwały do 2017 r. W celu usunięcia pleśni zastosowano zabiegi dezynfekujące promieniowaniem UV, a także zainstalowano system wentylacji z regulacją, aby obniżyć poziom wilgotności w budynku. Naprawiono i odrestaurowano stromy dach kamienny oraz zamontowano nowoczesną rynną, która odprowadza wodę deszczową z dala od elewacji budynku. W wyniku tych prac konserwatorskich dostęp zwiedzających do wnętrza kaplicy jest ograniczony, aby utrzymać niski poziom wilgotności. Obecnie zwiedzanie jest możliwe wyłącznie w ramach wycieczki z przewodnikiem. Prace te zostały wykonane przez OPW oraz firmę The Perry Lithgow Partnership. Kaplica jest obecnie stale monitorowana przez firmę Tobit Curteis Associates.

Katedra

Katedra jest dużym gotyckim kościołem na planie krzyża, wybudowanym między rokiem 1230 a 1270. XV-wieczna wieża „wyrasta” znad skrzyżowania kościoła z transeptami. Katedra została pomysłowo wkomponowana pomiędzy okrągłą wieżę, Kaplicę Cormaca i wykutą w skale studnię. W budynku, zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz, wykorzystano bogatą i różnorodną kolekcję kamiennych głów.

Chór

Ołtarz główny znajdował się na wschodnim końcu chóru; zachowała się jedynie dolna część wschodniego szczytu.

Szereg wysokich lancetowych okien w ścianach północnej i południowej odpowiada okresowi budowy, tj. latom 30. XIII wieku. Pomiedzy szczytami tych okien znajdują się małe okienka o kształcie czteroliścia.

Wszystkie oryginalne rzeźbione kamienie w chórze są wykonane z piaskowca. Kontrastują one z kamieniem wapiennym wykorzystanym do rzeźbienia w pozostałej późniejszej części budynku.

Na południowej ścianie, zaczynając od części wschodniej, znajduje się piscina (wnęka z kamienną misą i odpływem, gdzie były myte naczynia sakralne) oraz uszkodzone sedilia (gdzie celebrans siadał w określonych momentach podczas mszy).

Znajduje się tu również grobowiec ścienny oślawionego Milera Magratha, protestanckiego arcybiskupa Cashel w latach 1570–1622.

Transepty i skrzyżowanie

W ścianach końcowych obu transeptów znajdują się duże trzyczęściowe okna lancetowe, które zostały obniżone w XV wieku.

W każdym transepcie znajdują się dwie mniejsze kaplice boczne. Kaplice w południowym transepcie są znacznie bardziej płytkie, a to z powodu istniejącej już wcześniej Kaplicy Cormaca.

Na wschodniej ścianie transeptu południowego znajduje się wiele pozostałości malowideł ściennych z XV wieku.

Łuki na skrzyżowaniu są oryginalne, wykonane w XIII wieku i „wyrastają” z wiązki kolumn boniowanych ze zdobionymi kapitelami. Gładkie żebrowe sklepienie w centrum zostało w większości zrekonstruowane w roku 1875.

Obecna wieża i gzymsy na szczycie ścian pochodzą z okresu zmian wprowadzonych w katedrze w XV wieku.

Nawa

Nawa główna, czyli zachodnia część kościoła, jest niezwykle krótka w porównaniu z chórem. Prawdopodobnie XIII-wieczny plan zakładał dłuższą nawę z północnym i południowym wejściami w połowie jej długości. Wieża mieszkalna została wzniesiona w XV wieku, zajmując całą zachodnią część pierwotnej nawy głównej, co wymagało całkowitej przebudowy ścian.

Przedśionek ze sklepieniem krzyżowym stanowi wejście główne. Bliźniaczy przedśionek od strony północnej nie zachował się.

Sala Kantorów

Ten długi, dwupiętrowy budynek znajduje się na południe od katedry. Został zbudowany na początku XV wieku – najpierw sala, a nieco później, na wschód od niej, dormitorium – przez arcybiskupa O'Hediana, aby zapewnić mieszkanie kantorom. Była to grupa mężczyzn, zarówno świeckich, jak i duchownych, wyznaczona do pomocy przy śpiewaniu podczas nabożeństw w katedrze.

Na górnej kondygnacji znajdowało się główne pomieszczenie mieszkalne kantorów z dużym kominkiem na południowej ścianie. To pomieszczenie zostało odnowione z wykorzystaniem drewnianej galerii w zachodniej części. Ten wyjątkowy budynek jest jedyną zachowaną rezydencją chóru w Irlandii.

Wysoko na zewnętrznej ścianie wschodniej znajduje się leżąca na boku figura Sheela-na-gig.

Wieża mieszkalna

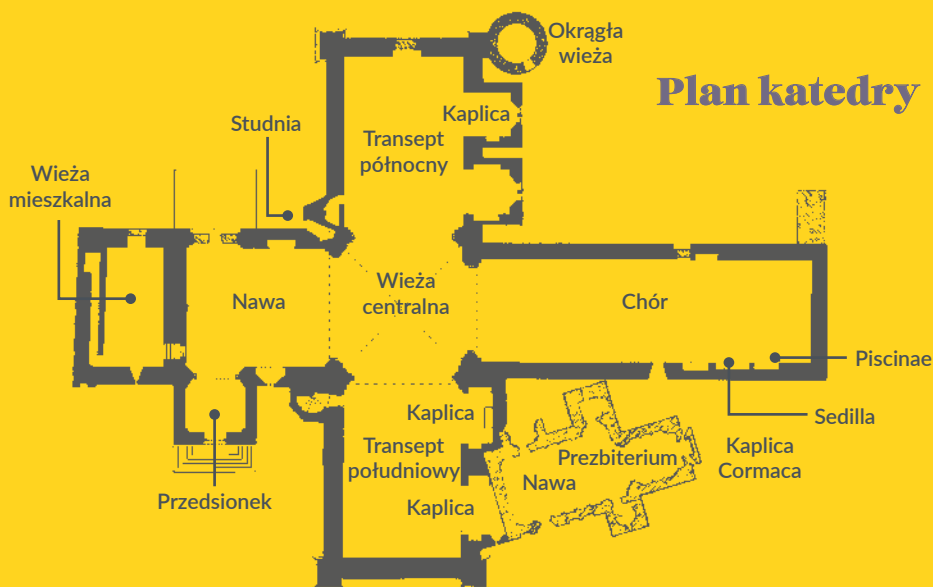
Mniej więcej w tym samym czasie, gdy wzniesiono Salę Kantorów, arcybiskup O'Hedian dobudował wieżę mieszkalną do zachodniego skrzydła Katedry św. Patryka. Budynek ma pięć kondygnacji, zachowało się w nim sklepienie beczkowe, a z katedrą łączy go szereg przejść. Zawalił się podczas burzy w 1848 roku.

Plan terenu

- A** Wejście
- B** Sala Kantorów
- C** Dormitorium Kantorów
- D** Krzyż św. Patryka (replika)
- E** Kaplica Cormaca
- F** Wieża mieszkalna
- G** Katedra
- H** Okrągła wieża
- I** Mury obronne i wieża narożna

Plan katedry

Skala Cashel dzisiaj

Obecnie Skala Cashel przyciąga co roku setki tysięcy turystów z całego świata i nadal stanowi miejsce historycznych wydarzeń. 20 maja 2011 roku śp. Królowa Elżbieta II i śp. Książę Edynburga odwiedzili Skalę Cashel podczas ich ostatniej historycznej wizyty w Irlandii. 11 lat później 25 marca 2022 roku Skalę Cashel odwiedzili Książę Walii i Księżna Kornwalii. Obie wizyty podkreślają znaczącą rolę, jaką Skala Cashel odgrywa w dzisiejszym społeczeństwie irlandzkim.

Okolice Cashel

Swego czasu Skala Cashel była częścią bogatego krajobrazu średniowiecznego, którego wiele śladów można dostrzec do dziś. U podnóża na zachodzie znajdują się ruiny opactwa Hore, założonego w XIII wieku i zlikwidowanego w połowie XVI wieku. Opactwo to było ostatnim klasztorem cystersów założonym w Irlandii. Na południu znajdują się ruiny klasztoru dominikanów, który został założony w tym samym czasie co katedra św. Patryka na Skale Cashel. Dalej w kierunku miasta znajdują się zamek Kearney, wieża z końca XV wieku, która później służyła jako hotel, oraz Pałac Cashel, XVIII-wieczna rezydencja w stylu palladiańskim, obecnie funkcjonująca jako hotel.

